

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Vanmorgen gaat over de derde bede uit het *Onze Vader*, als ik hem mag citeren zoals wij hem kennen, dan gaat het om de bede 'Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde', om hem maar even helemaal compleet te maken. In de NBV heeft de bede een hele andere vertaling gekregen: 'Laat uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel.'

Gemeente, ik kom op dat verschil zo meteen op terug, maar eerst vraag ik toch uw aandacht voor de manier waarop deze bede in de kerk steeds is verstaan. Dan gaat het nu net ook om de bede in zijn weergave zoals wij die kennen, de bede 'Uw wil geschiede'. Een bede die veel misverstand heeft opgeleverd. Laat ik daar dan ook maar direct mee beginnen, met dat misverstand. Wat is het misverstand? Dat heeft te maken met dat woordje 'geschieden', want men zag in gebeurtenissen in de wereld, in dingen die mensen overkwamen, daarin zag men 'de wil van God'. Dat was 'de wil van God'.

Ik moet het (=die gebeurtenissen) zelfs nog wat meer toespitsen, want dan ging/gaat het vaak over *nare dingen* die mensen overkomen: ziekte, ongeluk, dood. En wat mij in de afgelopen gesprekken in het groothuisbezoek is opgevallen: zo wordt de bede nog steeds door veel mensen begrepen, ook als je in het praatpapier nu juist hebt uitgelegd dat de bede compleet anders begrepen moet worden dan in het verleden altijd is gebeurd!

Nee, het lot, het *nare* lot, dat mensen trof, werd gezien als 'wil van God', waaraan men zich moest onderwerpen. Het woord 'berusten' was dan vaak te horen. Je moest in je lot berusten, in de (nare) dingen die je overkwamen. De wil van God werd opvallend genoeg niet verbonden met de mooie dingen, met gebeurtenissen van bevrijding en heil!

2. Kees Ockhuijsen las u een gedeelte voor uit de uitzendingsrede van Matteüs 10, waarin die woorden voorkomen die in de protestantse traditie zo'n grote rol gespeeld hebben, omdat ze verbonden waren met zondag 10 van de Heidelbergse Catechismus. Ds. Brussaard hield over deze tekst ooit een beroemde preek die veel gereformeerden, als ik dat woord nog even mag gebruiken, zich nog goed kunnen herinneren; in het groothuisbezoek deze week kwam iemand er nog weer op terug. Hij wees erop dat er in die tekst nu juist niet stond 'zonder de wil van uw Vader', maar alleen 'zonder uw Vader' en hij legde die tekst zo uit dat je moest lezen 'zonder dat uw Vader erbij is.'

Bijzonder vreemd is het dan ook om nu in de NBV te zien staan 'zonder de wil van uw Vader', juist omdat dat dat woord 'wil' hier nu juist ontbreekt. Dat dat in de tekst geïmpliceerd zou zijn, zoals vertalers melden, lijkt mij niet juist. Het past ook helemaal niet binnen het kader waarop er in het Matteüsevangelie over de wil van de Vader gesproken wordt. Het zou daarin een *Fremdkörper* zijn.

3. Wat ik u vanmorgen wil laten zien, is dat het met deze bede echter om totaal iets anders gaat. Om het met ds. Willem van der Zee, de vroegere predikant van de Maranathakerk, te zeggen: het gaat in deze bede niet om het *ondergaan* van gebeurtenissen in je leven, maar om het (zelf) *doen*. Kortom, het is geen kwestie van passiviteit, maar van activiteit. Dat is niet zo goed te zien aan de oude formulering, waarin het woord 'geschieden' terugkomt: 'Uw wil geschiede', maar wel - en nu een stuk beter - aan de nieuwe formulering van de NBV: 'Laat uw wil gedaan worden!' Kortom, het is geen gebed om berusting, maar een gebed om gehoorzaamheid aan God. 'De betekenis van deze bede is dus niet: 'Laat maar geschieden wat er geschiedt', maar: 'Laat er gedaan worden wat er gedaan moet worden'. Dat laatste ga ik nu verder voor u uitwerken.

4. En daarvoor begin ik door een oude catechisatieles bij u naar boven te halen, toen de dominee vertelde bij de bespreking van het Gebed des Heren, dat er in het Nieuwe Testament twee *Onze Vaders* voorkomen: de eerste is die uit Matteüs 6:9-13, de ons vertrouwde versie, maar er is ook nog een andere, die u in Lucas 11:2-4 vindt. Daar komt die in een heel andere kader voor dan bij Matteüs. Die versie van Lucas kennen wij amper. Als wij over het *Onze Vader* spreken, dan denken wij aan het *Onze Vader* in de versie van Matteüs. In het Lucasevangelie is een opvallende ontdekking te doen, en wel dat daar de bede over 'uw wil' ontbreekt. In bepaalde handschriften komt het wel voor, maar dan lijkt dat toch een aanpassing te zijn aan de versie van Matteüs. Lucas kent overigens het spreken over het geschieden van de wil wel (Hand. 21:14), dan niet van de wil van de Vader, maar van de wil van de Heer (=Jezus).

Hoe het komt dat deze bede bij Lucas ontbreekt? Dat heeft ermee te maken dat Lucas dat als dubbelop beschouwt: de komst van het koninkrijk en het geschieden van de wil. Ik kom daar zometeen op terug, als we naar het *Onze Vader* in Matteüs kijken.

5. Ik wil eerst de NBV met de NBG-vertaling vergelijken. Ik concentreer me nu weer op de versie van het 'Onze Vader' uit Matteüs, de ons bekende versie dus.

NBG: 'Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiede gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.'

NBV: 'Laat uw koninkrijk kome en uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel.'

U ziet, er is in de NBV een directe aansluiting van 'uw wil' op 'laat uw koninkrijk kome'. Het is aan de *ene* kant jammer dat hier niet opnieuw het hulpwerkwoord 'laten' klinkt, zoals in de voorgaande bedes: 'Laat uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel'. Dan is de drieslag - uw naam, uw koninkrijk, uw wil - beter te zien, zoals de drieslag in het tweede deel van het *Onze Vader*. Aan de *andere* kant, door die directe koppeling wordt wel duidelijk dat ze bij elkaar horen: koninkrijk en wil. Dat is wat nu net wat we steeds in Matteüs horen; ze komen steeds bij elkaar voor: koninkrijk en wil. Hoort u maar - Matteüs 7:21 'Niet een ieder die tot mij zegt: Here, Here, zal het koninkrijk der hemelen binnegaan, maar wie doet de wil van Mijn Vader.' Matteüs 21:35 'Wie van de twee heeft nu de wil van zijn vader gedaan?' Het antwoord: 'De eerste' krijgt van Jezus als reactie: 'Ik verzeker u: de tollenaars en de hoeren zijn u voor bij het binnegaan van het koninkrijk van God.'

Kijk gemeente, dat is de lijn die hier gevolgd wordt: als je de wil van de Vader doet, dan ga je het koninkrijk der Hemelen binnen! Vandaar ook dat deze bede direct volgt op de bede 'Uw Koninkrijk kome', want dat koninkrijk komt, als de wil van de Vader gedaan wordt. Dus wil je iets van het koninkrijk zien, dan zullen we dus vooral zelf moeten beginnen met te doen wat God van ons wil, met Gods wil te doen!

6. Voor nog twee andere dingen vraag ik uw aandacht: A. De NBG-vertaling heeft *geschiede*, waar de NBV spreekt van *gedaan worden*. Hoe laat zich dat verschil verklaren? Dan moet u weten dat het Grieks geen passieve vorm van het werkwoord 'doen', dus: 'gedaan worden', kent. Daarvoor in de plaats gebruikt het Grieks het werkwoord *ginomai* dat 'geschieden' betekent. Het Nederlands spreken van 'geschieden' is dus eigenlijk een Griekse en geen Nederlandse manier van zeggen, omdat het Nederlands wel een passieve vorm van 'doen' kent: 'gedaan worden'.

B. Maar ook de volgorde verdient onze aandacht. De NBG heeft: *in de hemel alzo ook op de aarde*, terwijl deze volgorde in de NBV precies omgekeerd is: *op aarde zoals in de hemel*. De NBG kiest voor de Bijbelse volgorde. En dan ligt het begin in de hemel, om daarna op de aarde terecht te komen. De aarde moet met de hemel gaan corresponderen. De NBV kiest om direct te laten horen, waar die wil gedaan moet worden. De strekking van de bede is dat uw wil gedaan zal worden op de aarde, zoals dat in de hemel al gebeurt.

7. Ik wil met u naar het punt van 'de wil'. Nu kan ik daar van alles over zeggen, maar dat alles heeft weinig zin, als we niet eerst kijken, hoe daar in het Matteüevangelie over gesproken wordt. Daar komen we meer van die *wil* op het spoor. En dan moet u zien dat het woord 'wil' zes keer (!) in het Matteüevangelie voorkomt (6:10, 7:21, 12:50, 18:14, 21:31, 26:42) - voor elke (werk)dag één keer - en één keer op een hele bijzondere manier, want dan wordt niet het zelfstandig naamwoord 'wil' gebruikt, maar het werkwoord 'willen' in combinatie met 'geschieden'/'gedaan worden'.

Wat u moet weten, is dat Matteüs een bijzondere structuur heeft aangebracht in zijn spreken over het geschieden van de wil. En dan moet ik u op iets bijzonders wijzen, want dan vindt u precies in het midden van al dat spreken over het doen van de wil van de Vader. Want daar in het midden zit de *uitzondering* op al dat spreken over het doen van de wil van de Vader. Het staat in het verhaal van de Kanaänitische vrouw (Matteüs 15:28), het verhaal van die vrouw die zo hard voor haar kind vecht, en Jezus die niet erg toegeeflijk is om haar te helpen. Dat verhaal eindigt met deze uitspraak van Jezus, in de NBV: 'Wat u verlangt, zal ook gebeuren', maar dan is alle verband met onze bede van vanmorgen niet meer te horen. De NBG had: 'u geschiede gelijk gij wenst'. Beter is dan: 'U geschiede zoals u wilt'.

Voor als u mocht denken dat Hij nooit iets zou doen met wat u wilt. Het staat zelfs in het hart van al dat andere spreken. Want daar is het hem natuurlijk ten diepste om te doen. Daar ligt zijn hart. En dat mag u letterlijk verstaan, maar liever nog dient u dat figuurlijk te verstaan. Dit, als je bang bent dat jouw eigen wil bij de Vader helemaal niet zou tellen! Ook onze eigen wil krijgt dus wel degelijk een plek bij hem, zelfs een hele centrale plaats!

8. We moeten kijken naar de eerste en de laatste keer dat er in Matteüs sprake is van de wil van de Vader' Want dan zie je wat het kader is van het spreken over de wil. Dat is het gebed. Om het doen van, beter gezegd om het gedaan worden van de wil moet dus allereerst en het allerlaatst om *gebeden* worden. Dat moet je aan God vragen: 'Laat uw wil gedaan worden'. Dat is begrijpelijk, want een mens zet graag zijn eigen wil door. Hij is graag autonoom.

Het raamwerk kent (dus) een passieve constructie - dat is een andere passiviteit dan waar ik aan het begin over sprak -: 'Laat uw wil *gedaan worden*'. Zowel aan het begin als aan het eind horen we dat werkwoord 'geschieden' of 'gedaan worden'. Daartussenin zien we het actieve werkwoord 'doen' van de wil. Dat is goed om te bedenken. Wij praten vaak direct: Wat vraagt God van mij? Wat wil Hij van mij, zonder dat we eerst onze bereidheid aan God voorgelegd hebben: 'Uw wil worde gedaan in de hemel also ook op de aarde'. Als dat gebed eerst heeft geklonken, heeft dat actieve 'doen' pas zin. Want om die bereidheid draait het nu net. U snapt waarom ik dat woord 'draaien' gebruik, want dat doet zich nu precies voor in Matteüs. Al het spreken over het doen draait om onze bereidheid.

9. Als het heel concreet gaat worden, dan wordt het duidelijk dat dat doen van de wil van de Vader bepaald niet eenvoudig is. Dat maakt het verhaal van Jezus in de hof van Getsemane (Matteüs 26) wel duidelijk. Je ziet het aan Jezus, aan zijn worsteling tussen zijn wil en Gods wil.

Dan moeten we daarna weer terug naar het begin, naar het 'Onze Vader', want door dat te bidden: 'Uw wil worde gedaan in de hemel also ook op de aarde', geef je aan dat je je eigen wil geheel varen. Daar wordt in het vervolg in Matteüs dan ook niet meer over de eigen wil gesproken. Pas aan het slot in komt die eigen wil weer tevoorschijn! Dat laat zien hoe moeilijk dat is, dat dat doen van de wil van de Vader om gebed en overgave vraagt.

Kijk gemeente, dat is dan ook de achtergrond van de bede: dat je over het algemeen je eigen wil doet. Met deze bede bid je dat je niet je eigen wil doet, maar dat je kiest voor het doen voor Gods wil, Die zet je nu voorop.

10. Hoe kom je de wil van de Vader op het spoor? Hoe weet ik wat God van me wil? Dat is eigenlijk heel simpel: zijn wil is in de Schrift te beluisteren. Hij vraagt om een bepaald handelen van je. Bij het doen van de wil gaat het dan ook niet zozeer om het doen van (eigen moeilijke) keuzes, om het oplossen van dilemma's, want dan gaat het nog teveel om jezelf. Het gaat erom dat je je doen en laten allereerst laat bepalen door wat *Hij* tegen je zegt.

Aan het doen van de wil van de Vader gaat *horen/luisteren* vooraf. Daarvoor moet je naar Wet en Profeten, kortom naar de Schriften, luisteren. Ik zei eerder al dat het *Onze Vader* in het hart van de Bergrede staat.

Als u nu aan mij vraagt, wat is dan Gods wil, ik/u moet het beter zeggen: wat is dan de wil van mijn Vader die in de hemelen is, dan kunt u die wil daar in de Bergrede horen. Die is heel simpel (*sic*) op één noemer te zetten: meer dan het gewone, je niet laten leiden door het wederkerigheidsprincipe dat ons handelen vaak kenmerkt: boontje komt om zijn loontje, wie goed doet, goed ontmoet. Kortom, dan kom je bij het woord 'genade' uit: genadig leven. dan kom je uit bij meer dan het gewone. Dan kom je bij de liefde uit.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*Zondag Invocabit, 21 februari 2010
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen
ds. Nico Riemersma*